

Avrupa Birliği'ndeki KOBİ'lerin finansmana erişimine yönelik destekler, COSME program incelemesi

Utku Can Aydın^a, İstemi Çömlekçi^b

^aBilim Uzmanı, e-posta: utkuaydin@duzceknopark.com.tr, ORCID: 0000-0001-6364-0484

^bDüzce Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve Finansman Bölümü, e-posta: istemicomlekci@duzce.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8922-071X

MAKALE BİLGİLERİ

Derleme Makalesi

Geliş Tarihi: 17 Haziran 2022

Revizyon: 2 Mayıs 2023

Kabul Tarihi: 18 Mayıs 2023

Öz

Amaç: Dünya'daki ticari bloklar göz önünde bulundurulduğunda tüm ekonomilerin temel taşı olarak KOBİ olgusu ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda ülkelerin uygulayacağı KOBİ politikaları, sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözümler oluşturulması ülke ekonomileri için öncelik durumundadır. Çalışmanın amacı COSME programının finansal bileşenlerini kullanan KOBİ'lerin istatistiklerinden yola çıkarak programı analiz etmek ve KOBİ'lerin bu programdan nasıl daha fazla yararlanacağını ortaya koymaktır.

Yöntem: Bu çalışmada Avrupa Birliği ve Avrupa Komisyonu'nun yayınladıkları raporlardan faydalanarak, KOBİ'lerin finansmana erişimine yönelik destekler ve komisyon tarafından kurgulanan COSME programı incelenmektedir. İstatistik veriler incelenirken içerik analizi yönteminden faydalanılmıştır. Araştırmanın örneklemini COSME programından faydalanan ülkeler oluşturmaktadır.

Sonuç: Bu çalışma ile birlikte COSME programının finansmana erişim enstrümanlarını kullanan KOBİ'lerin programdan daha fazla fayda sağlaması için hangi faaliyetlerde bulunması gerektiği ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: KOBİ, COSME, Avrupa Birliği Politikaları, Avrupa Birliği Komisyonu

SME supports for access to finance in the European Union: Review of COSME program

ARTICLE INFO

Review Article

Received: June 17, 2023

Received in revised form: May 2, 2023

Accepted: May 18, 2023

Abstract

Aim: Considering the commercial blocks in the world, the SME phenomenon emerges as the cornerstone of all economies. In this context, the SME policies to be implemented by the countries, the problems and the creation of solutions for these problems are a priority for the national economies. The aim of the study is to analyze the program based on the statistics of SMEs using the financial components of the COSME program and to reveal how SMEs will benefit more from this program.

Method: In this study, the support for SMEs' access to finance and the COSME program designed by the commission are examined by making use of the reports published by the European Union and the European Commission. Content analysis method was used while analyzing statistical data. The sample of the study consists of countries that benefit from the COSME program.

Results: With this study, the activities that SMEs using the access to finance instruments of the COSME program should do in order to benefit more from the program have been revealed.

Keywords: SME, COSME, European Union Policies, European Union Commission

Giriş

Avrupa Birliği ekonomi politikalarına göre, KOBİ'ler AB'nin ekonomik işleyişinde önemli bir role sahiptir (Panagopoulos, 2020). KOBİ statüsündeki işletmelerin karşılaştıkları problemlerin başında finansmana erişim sorunu gelmektedir. AB bu finansman problemini ortadan kaldırmak ve alternatif fon kaynakları oluşturmak için birlik programları kapsamında proje çağrılarını yayınlamaktadır. Ayrıca AB, uluslararası ticareti geliştirme noktasında önemli bir misyona sahip olan KOBİ'lere yönelik alternatif finansman kaynaklarına erişim sorununu çözmek için birlik programlarını kurgulamaktadır. Bu programlar KOBİ'lerin rekabet edebilirlik seviyelerini arttırmak ve sürdürülebilir yapılar dönüşmelerini sağlamak açısından büyük önem arz etmektedir. Bu dönüşüm sürecinde inovasyon ve sanayileşme süreci büyük önem taşımaktadır (Atmaca & Geylani, 2020). İnovasyon ve sanayileşme süreci yalnızca yüksek teknoloji gerektiren sektörleri değil aynı zamanda geleneksel endüstrileri de içeren tüm KOBİ'lere etki etmektedir. AB'nin KOBİ'ler için uyguladığı ve hayata geçirdiği birlik programlarından birisi de COSME programıdır. COSME (KOBİ'lerin Rekabet Edebilirliği) KOBİ'lerin rekabetçiliğini arttırmak ve onları sonraki aşamalara doğru ilerlerken birçok açıdan desteklemek üzere AB komisyonu tarafından yürütülen bir program olarak öne çıkmaktadır. Birden fazla bileşeni içinde barındıran COSME programının sağladığı destekler arasında finansmana erişim desteği, KOBİ'ler için alternatif finansman kaynakları oluşturmak ve özellikle mikro ve küçük ölçekli işletmelerin finansmana erişim sorununu ortadan kaldırmak bulunmaktadır. Avrupa Birliği ülkeleri ve aday ülkeler arasında COSME programı yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Bu program kapsamında Avrupa İşletmeler Ağı ekosistemi yürütülmekte ve KOBİ'ler öncelikli olarak ortak bir tek pazar oluşturulması hedeflenmektedir. Bu çalışmada COSME kapsamında sunulan bu desteklerde finansmana erişimi bileşeninin içerdiği kredi garanti desteği ve büyüme amaçlı özkaynak desteği incelenmiş ve bu desteklerden faydalanma oranlarından yola çıkılarak COSME programı kapsamında genel bir inceleme yapılmıştır. Çalışmanın amacı KOBİ'lerin finansmana erişim problemi karşısında COSME programının sunmuş olduğu finansal bileşenlerin mekanizmalarını açıklamak ve KOBİ'lerin nasıl faydalanabileceklerini ortaya koymaktır. Bu çalışmada COSME programı kapsamında en yüksek bütçeye sahip olan ve KOBİ'ler için kilit rol oynayan finansmana erişim bileşeninin uygulama süreçlerine değinilmektedir. Ardından finansmana erişim bileşeninin kredi garanti desteği ve büyüme amaçlı özkaynak desteği mekanizmaları incelenmektedir. Kredi garanti desteğindeki işlem sayısı ve miktarı ile toplam AB desteği üzerindeki payı istatistiksel olarak incelenmektedir. Büyüme amaçlı özkaynak desteğindeki finansal aracı kuruluş sayısı ve anlaşma miktarları üzerinden desteklerin işleyiş mekanizmaları üzerinde durularak finansmana erişim bileşeni ile ilgili çıkarımlar yapılmıştır.

KOBİ Kavramı ve KOBİ'lerin Büyüme Problemleri

KOBİ tanımı her bölgede farklılık göstermektedir. Avrupa Komisyonu'na göre 250'den az çalışana sahip ve yıllık cirosu 50 milyon euroyu geçmeyen veya yıllık bilanço toplamı 43 milyon euroyu geçmeyen işletmeler KOBİ olarak tanımlanmaktadır. Küçük ve orta ölçekli işletmeler (KOBİ) AB'deki tüm işletmelerin %99'unu temsil etmektedir (Yıldırım, 2007). AB'nin yayınladığı yıllık KOBİ raporuna göre; mikro ölçekteki işletmelerin sayısı 21,044,884, küçük ölçekli işletmelerin sayısı

1,282,211, orta ölçekli işletmelerin sayısı ise 199,362 olarak belirtilmektedir (Avrupa Komisyonu, 2021). Büyük ölçekli işletmelerin sayısı 40,843'tür. %93.3'lük oran ile mikro ölçekli işletme sayısı birinci sırada yer alırken onu %5.7 ile küçük ölçekli işletmeler ve ardından %0.9 ile orta ölçekli işletmeler takip etmektedir. %0.2'lik oran ile büyük ölçekli işletmeler son sırada yer almaktadır. KOBİ'lerin tanımlanması finansmana erişim ve özellikle bu işletmelere yönelik kurgulanan AB destek programları için önem arz etmektedir. Genel olarak, KOBİ'lerin özellikleri onların finansal kararları ile davranışlarını ve nihayetinde firmanın performansını ve büyümesini etkilemektedir (Garengo, Biazzo, & Bititci, 2005). İşletmelerin büyüklüğünü değerlendirmek için nicel veriler kullanılmakta ve çalışan sayısı, ciro, bilanço gibi faktörler belirlenerek KOBİ'ler için mikro ölçekten orta boyutlu işletmeye kadar sınıflandırmalar yapılmaktadır.

Tablo 1. Avrupa Birliği KOBİ Sınıflandırması

İşletme Kategorisi	Çalışan Sayısı	Ciro	Bilanço
Orta Boyutlu	<250	≤EUR 50 Milyon	≤EUR 43 Milyon
Küçük	<50	≤EUR 10 Milyon	≤EUR 10 Milyon
Mikro	<10	≤EUR 20 Milyon	≤EUR 2 Milyon

Kaynak: (Avrupa Birliği Komisyonu, 2019)

Tablo 1'de Avrupa Birliği tarafından belirlenen çalışan sayısı, ciro ve bilanço durumlarına göre işletmelerin kategorilerinin sınıflandırılması sunulmuştur. İşletme kategorisinin çalışan sayısı, ciro ve bilanço ile olan orantısı gösterilmektedir.

KOBİ'ler ekonominin temel taşları olarak ülkelerdeki firma dağılımının çoğunluğunu oluşturmaktadır. KOBİ'lerin ekosistemdeki yerlerini sağlamlaştırılmaları ve büyümelerini sağlamak için birçok alanda destek sağlanması gerekmektedir (Özyüksel, 2020). Küçük ve orta ölçekli işletmeler, gelişmekte olan ülkelerde genellikle sürdürülebilir ekonomik büyüme ve istihdam yaratılması için dinamik bir güç olarak algılanmıştır. Sosyal açıdan bakıldığında, KOBİ'ler nüfusun büyük ve sürekli genişleyen bir kesimi için geçim kaynağı sağlamaktadır. Bu nedenle, düşük gelirli ülkelerdeki KOBİ'lerin finansman açığı azaltılmalı, yeni KOBİ'lerin ortaya çıkmasının teşviki artırılmalı ve sonuç olarak ekonomik büyüme iyileştirilerek istihdam yaratılmalıdır (Botrić & Božić, 2017). Alternatif finansman kaynaklarına erişim, bürokrasi, farklı pazarlara erişim problemi doğru ve planlı büyüme faaliyetlerinin yürütülmemesi gibi birçok etmen, AB ekonomisi için çok önemli olan KOBİ'lerin bir üst seviyeye geçmelerini engellemektedir (Borbás, 2013). Bu bağlamda KOBİ'leri geliştirmek ve rekabetçi bir ortam yaratmak, sürdürülebilir ekonomi modelleri oluşturmak noktasında kilit rol oynamaktadır. Dünya ekonomisinde önemli yere sahip olan KOBİ statüsündeki işletmelerin geliştirilmesi için Avrupa Birliği farklı politikalar yürütmekte ve entegrasyon programlarını kurgulayarak rekabetçi sistemi güçlendirmeyi hedeflemektedir. Ayrıca, KOBİ'lerin finansmana erişiminin iyileştirilmesi, girişimcilik ve yenilikçiliğin teşvik edilmesinde oldukça önemli bir etkiye sahiptir (Yiğit & Özyiğit, 2018). KOBİ statüsündeki işletmeler büyüme aşamasında birçok problemle karşı karşıya kalmaktadırlar. AB ekonomisinde hayati öneme sahip olan KOBİ'lerin büyümesini ve uluslararası pazarlara erişmesini bu bağlamda rekabet edebilirlik seviyesini etkileyen faktörler ortaya çıkmaktadır. KOBİ statüsündeki işletmelerin standartları alternatif finansman kaynaklarına erişmesi ve rekabet gücünü artırabilmesi açısından yeterli değildir (El-Said, Al-Said, & Zaki, 2013). Alternatif finansman kaynaklarına erişim ile birlikte rekabet gücünün artırılması için AR-GE çalışmalarının yapılması gerektiği ön plana çıkmaktadır. Ayrıca AR-GE çalışmalarına verilen önemin yanı sıra inovasyon yönetimi ve kapasitesinin artırılmasının sağlanması, sistematik problemlerin başında gelmektedir. İşletmelerdeki sınırlı yenilik kapasitesi ve gelişime ayak uydurma becerisinin kısıtlılığı büyüme durumunun önüne geçmektedir (Özyüksel, 2020).

KOBİ'ler finansal açıdan büyük ölçekli kuruluşlara göre daha düşük seviyede performans göstermektedir (Schreiber, 2020). Dolayısıyla büyük ölçekli şirketlerin yüksek performans ile çalıştığı uluslararası pazarlarda KOBİ'lerin varlıklarını sürdürebilmesi, inovasyon ve AR-GE kapasitesini geliştirme ve kurum performansı gibi konularda daha verimli çalışma ile birlikte rekabet edebilirlik seviyelerini arttırmaları gerekmektedir. Bu aşamaların yapılmaması durumunda KOBİ'ler için büyüme evresi olumsuz bir şekilde sonuçlanmaktadır. KOBİ'ler finansmana erişim, uluslararası pazarlara açılma, hibe ve desteklerden yararlanma gibi konularda sorunlar yaşamaktadırlar. Bu bağlamda KOBİ'ler için alternatif finansman kaynaklarının kullanımı ve özellikle AB fonlarına erişim konusunda daha bilinçli bir şekilde hareket edilmesi gerekmektedir (Udell, 2015). Bu süreç içerisinde yasal düzenlemeler ve vergisel konular ile ilgili uzmanlaşmak KOBİ'ler için avantajlı bir durum olacaktır (Di Noia, D'Onofrio, & Giovannini, 2015).

Avrupa Birliği'nin KOBİ'lere Bakış Açısı ve Uygulanan Politikalar

Birlik genelinde girişimcilik ruhunu teşvik etmek ve KOBİ'lerin Avrupa ekonomisi için ne kadar önemli olduğunu netleştirmek için Avrupa Komisyonu, 2008 yılında Avrupa için Küçük İşletmeler Yasası'nı yürürlüğe koymuştur (KOSGEB, 2019). Bu yasa ile birlikte hem AB ülkeleri hem de aday ülkelerdeki KOBİ'ler için yürütülecek bir politika çerçevesi oluşturulmuştur. Bu politika çerçevesinin temel ilkesi hükümetlerin politika olarak "önce küçük düşün" fikri ile yola çıkmalarıdır (Florio, 2016). Ayrıca, KOBİ'lerin karşılaştığı bürokrasi ve ticaretin önündeki engellerin üstesinden gelinmesi, rekabeti arttırılmasını ve KOBİ'lerin tek pazar tarafından yaratılan sınır ötesi fırsatlardan en iyi şekilde yararlanmalarına yardımcı olunması amaçlanmıştır (Aydın, 2021). KOBİ'lerin bu fırsatlardan yararlanırken sürdürülebilir bir ekonomiye sahip olmasının yanında sadece güçlendirilmesi ve büyümesi değil, aynı zamanda iklim değişikliği ve dijitalleşme gibi gelecekteki zorluklara da uyum sağlaması gerekmektedir. Bu gereklilik uzun vadede sürdürülebilir bir yapının sağlanması açısından önemli bir role sahiptir. Avrupa Komisyonu, destek sağlamak için 2020 yılında yepyeni bir strateji açıklamıştır. Sürdürülebilir ve Dijital Bir Avrupa için KOBİ Stratejisi, iklim nötr hedefine ulaşmalarına, dijitalleşmeden en iyi şekilde yararlanmalarına ve karşılaştıkları problemlerin üstesinden gelmelerine yardımcı olmayı amaçlamaktadır (Navaretti, Calzolari, & Pozzolo, 2015).

Avrupa Birliği Çerçeve Programları

Çerçeve programları, AB'ye üye olan veya aday ülke statüsünde olan ülkeler için kurgulanan, Avrupa'da bilim, sanayi ve teknoloji uygulamak ve uygun politikalar geliştirilmesi amacıyla oluşturulmuş programlardır (Veugelaers, 2015). AB Çerçeve Programları uzun süreli mali çerçeve olarak adlandırılmış olan yedi yıllık genel bir bütçenin kapsamında Avrupa Parlamentosu'nun ve konseyin onayı ile birlikte yürürlüğe giren kurucu mevzuat kapsamında uygulamaya konulmaktadır (Aydın, 2021). Her bir birlik programı için farklı yürütücü kuruluşlar görevlendirilmekte ve programların koordinasyonu sağlanmaktadır. Çerçeve programları teknolojik gelişmişlik seviyesini arttırmak, uyum sürecini hızlandırmak, Avrupa bölgesindeki ülkeler arasında öğrenim becerileri ve bilgi düzeyini yukarıya taşımak amaçlarının yanında rekabet edebilirlik seviyesini üst düzeylere getirmek amacını taşımaktadır. KOBİ'lerin rekabet edebilirlik seviyelerini arttırarak gelişmelerini sağlamak için Avrupa Birliği COSME programını kurgulamış ve bu program kapsamında faaliyetlerini sürdürmektedir.

COSME Programı

Avrupa Birliği üyesi ülkelerde faaliyetlerini sürdüren işletmelerin %99'u KOBİ olup birliğin genelinde ortaya çıkan istihdamın %85'lik kısmı KOBİ'lere ait olmaktadır. Birlik ülkelerinde ortaya çıkan her 1 Euro'luk katma değer %58'i KOBİ'ler tarafından gerçekleştirilmektedir (KOSGEB, 2019). Bu açıdan bakıldığında KOBİ'lerin AB ekonomisi için ne kadar önemli oldukları görülmektedir. Avrupa Birliği KOBİ'lerin önemi dolayısıyla birlik programları dâhilinde KOBİ'lere destek olacak programlar kurgulanmaktadır. Bu kapsamda 'İşletmelerin ve KOBİ'lerin Rekabet edebilirliği Programı – COSME' Avrupa Birliği tarafından 2014 yılında uygulanmaya başlamıştır (Svášek, 2016).

COSME programı 4 ana bileşen üzerine kurgulanmıştır, bunlar;

- Finansmana erişim bileşeni
- Pazarlara erişim bileşeni
- Çerçeve koşulların iyileştirilmesi bileşeni
- Girişimcilik ve girişimcilik kültürü bileşeni.

Birlik programları yedi yıllık mali çerçeveler kullanılarak bütçelendirilmekte ve Avrupa Parlamentosu ile Avrupa Konseyi'nin onayı doğrultusunda yürürlüğe konan birlik programları mevzuatına dayanılarak uygulanmaktadır. Programlarda oluşan bütçe AB üyesi ve aday ülkeler tarafından ödenilen katılım payları ve

AB'nin genel bütçesinden fonlanmaktadır (Vasilescu & Tudor, 2015). Bu katılım payları sonrasında COSME programına yönelik bütçe ve programın bileşenlerinin bütçedeki payları Tablo 2'de verilmektedir.

Tablo 2. COSME Bütçe Dağılımı

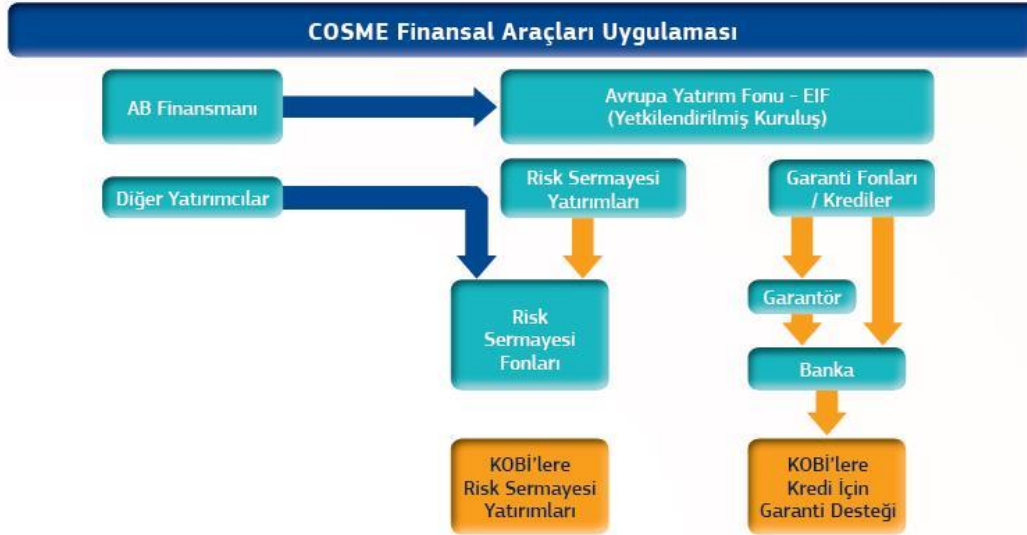
Programın Bileşenleri	Bütçe (%)	Bütçe (Milyon Euro)
Finansmana Erişim	60	1.378,946
Pazarlara Erişim	21,5	494.122
Çerçeve Koşullarının İyileştirilmesi	11	252.807
Girişimcilik ve Girişimcilik Kültürü	2,5	57.456
Yönetim Maliyetleri	5	114.912
Toplam	100	2.298,243

Kaynak: (KOSGEB, 2019)

Tablo 2'deki veriler incelendiğinde %60'lık oran ile COSME programının bütçesinin büyük bir bölümünü finansmana erişim bileşeni oluşturmaktadır. %21,5'lik oran ile pazarlara erişim bileşeni ikinci sırada yer alırken çerçeve koşullarının iyileştirilmesi bileşeni %11 oran ile takip etmektedir. Girişimcilik ve girişimcilik kültürü bileşeni %2,5 ile son sırada yer alırken programın yönetim ve koordinasyon maliyetleri %5 ile bütçe dağılımına etki etmektedir. Finansmana erişim bileşeni COSME programının uygulanması noktasında farklı enstrümanlar ile kullanılmakta ve KOBİ'lerin rekabet edebilirlik seviyesini artırma noktasında kilit rol oynamaktadır.

Finansmana Erişim Bileşeni Enstrümanları

COSME programının önemli bir bölümü, Avrupa Komisyonu yetkisi altında Avrupa Yatırım Fonu (AYF) tarafından yönetilen finansal araçlara ayrılmıştır. COSME finansal araçları, KOBİ'lerin finansmana erişimini iyileştirmeyi ve Avrupa işletmelerinin rekabet gücünü teşvik etmeyi amaçlamaktadır. COSME finansal araçları, 2014'ten 2020'ye kadar 1,3 milyar Euro'luk planlanmış bir bütçeyle yürütülmüştür (KOSGEB, 2019). AYF, bir çıkar beyanı çağrısı yoluyla seçilen yerel finans kurumları veya özel sermaye fonları dâhil olmak üzere, seçilen finansal araçlar aracılığıyla KOBİ'lerin finansmana erişimini artırmayı amaçlamaktadır. Finansal enstrümanlar, COSME programı kapsamında Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir. Şekil 1'de COSME programının finansal araçlarının uygulaması ile ilgili mekanizma gösterilmektedir.

Şekil 1. COSME Programı Finansmana Erişim Bileşeni İşleyiş Mekanizması

Kaynak: (KOSGEB, 2019)

COSME finansal araçları, KOBİ'lerin finansmana erişim imkânını kolaylaştırarak işletmelerdeki rekabet edilebilirlik gücünü yukarıya taşımayı hedeflemektedir. Şekil 2'de görüldüğü gibi finansal araçlar Avrupa Yatırım Fonu tarafından yönetilmektedir. Avrupa Yatırım Fonu, COSME kapsamında yayınlanan finansmana erişim çağrılarını çerçevesinde aracı kuruluşlar ile anlaşarak KOBİ'lerin finansmana erişim noktasındaki sorunlarını çözmeyi amaçlamaktadır. Finansmana erişim bileşeni ile birlikte KOBİ'ler kendilerine uygun olan şartlarda kredi garanti desteğine ve risk sermayesine erişebilirken finansal aracı kuruluşlar da sağladıkları kredileri ve risk sermayelerini Avrupa Yatırım Fonu ile paylaşmaktadırlar.

Veri Seti ve Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Doküman analizi, araştırmanın temeline ilişkin temaları, belgelerin içeriğini sistematik olarak analiz etmek için kullanılan bir nitel araştırma tekniğidir (Wach, 2013). Doküman analizi, öncelikli olarak basılı ve elektronik materyaller olmak üzere tüm belgeleri incelemek ve analiz etmek için kullanılan sistemli bir metottur (Kıral, 2020). Nitel çalışmada kullanılan diğer yöntemler gibi doküman analizi de yorum ortaya koymak, ilgili konu hakkında bir anlayış oluşturmak, ampirik bilgi geliştirmek için verilerin incelenmesini ve yorumlanmasını gerektiren bir tekniktir (Service, 2009). Çalışmada, Avrupa Komisyonu'nun COSME programı ve AB çerçeve programları ile ilgili yayınladığı raporlar ve verilerden faydalanılmıştır.

Bulgular ve Yorumlama

COSME programı kredi garanti desteği kapsamında KOBİ'lere sağlanan kredi ve leasing desteklerinin artırılması amaçlanmaktadır (Yüksel Yiğiter & Özyiğit, 2018). Kredi Garanti Desteği kapsamında büyüme potansiyeli yüksek olanların önceliğinde sektör ve büyüklük fark etmeksizin tüm KOBİ'lere 150 bin Euro'ya kadar garanti olanağı sağlanmaktadır (Svášek, 2016). Avrupa geneline bakıldığında ilk üç sırada sırasıyla İtalya (%33), Fransa (%27) ve İspanya (%18,3) bulunmaktadır. Son sırada toplamda 25 garanti ve kontr-garanti işlem sayısı ile Lüksemburg yer almaktadır. Program kapsamında işletmelerin boyutu baz alındığında istatistiksel olarak kredi garanti desteklerinden ağırlıklı olarak mikro büyüklükteki işletmelerin fayda sağladığı ortaya çıkmaktadır. Bu işletmeler sağlanan kredi garantileri sayesinde 17.5 milyar Euro tutarında kredi kullanımı gerçekleştirmişlerdir (European Commission, 2019). KOBİ'lerin büyüklüğüne göre kredi garanti desteklerinin dağılımı verileri Tablo 3'te verilmektedir.

Tablo 3. COSME Kredi Garanti Desteği Dağılımı Tablosu

Çalışan Sayısına Göre KOBİ Büyüklüğü	İşlem Sayısı	Miktar (Euro)	Toplam Destekteki Payı (%)
<10	505.989	17.527	69,7
10-50	73.325	6.179	24,6
50-250	7.827	1.452	5,7
>250	10	1.900	0,0
Toplam	587.151	25.161	100,00

Kaynak: (COSME Kredi Garanti Desteği Uygulama Güncellemesi, 2019)

Tablo 3'teki veriler incelendiğinde %69,7 oranıyla en çok işlem sayısının mikro büyüklükteki KOBİ'ler tarafından yapıldığı ve en çok kredi garanti desteğini bu gruptaki KOBİ'lerin aldığı görülmektedir. Küçük ölçekli KOBİ'ler işlem sayısı ve toplam destekteki paylara bakıldığında ikinci sırayı almaktadır. Ortak ve Büyük ölçekli KOBİ'lere bakıldığında ise işlem oranının diğerlerine göre daha düşük kaldığı ve toplam destekteki payın diğer iki grubun aşağısında olduğu görülmektedir. Bu bağlamda işletmelerin büyüklüğü azaldığında kredi garanti fonuna başvurma ihtiyacının arttığı görülmektedir. İşletme büyüklüğü arttığında kredi garanti fonundan faydalanma ihtiyacının azaldığı ortaya çıkmaktadır. Küçük işletmelerde finansmana erişim sorunu daha fazla ortaya çıkmakta ve alternatif finansman kaynaklarına da daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Bu doğrultuda COSME programı kapsamında kredi garanti desteğinin yanında büyüme amaçlı özkaynak desteği (EFG) uygulanmaktadır.

COSME programı altında finansmana erişim bileşenlerinden biri olarak yürütülen büyüme amaçlı özkaynak desteği (EFG), büyüme ve gelişme süreçlerinde KOBİ'lere finansman desteği sağlamaktadır (Yüksel Yiğiter & Özyiğit, 2018). Avrupa yatırım fonu COSME Büyüme Amaçlı Özkaynak Desteği programı çerçevesinde belirlenen risk sermayesi kuruluşları ile büyüme aşamasındaki KOBİ'lere finansman sağlanması konusunda anlaşmakta ve bu doğrultuda risk sermayesi kuruluşları veya özel sermaye fonlarına yatırım yaparak finansmana erişim sorununu çözmeyi planlamaktadır. Avrupa Yatırım Fonu destekleyeceği bu kuruluşlarda fon yönetim mekanizmalarının bağımsız çalışıyor olmaları ve büyüme potansiyeli yüksek olan KOBİ'lere yatırım yapma taahhüdünde bulunmaları şartlarını aramaktadır (European Commission, 2019).

Avrupa Yatırım Fonu ile anlaşma sağlanan finansal aracı kuruluşlar büyüme potansiyelli KOBİ'lere yatırım yapmakla birlikte potansiyel yatırımlar arasında ilk sırayı "bilgi ve iletişim teknolojileri" almaktadır (KOSGEB, 2019). Büyüme amaçlı öz kaynak desteğinin yürütülmesi açısından bakıldığında bu destek aracı kurumların dâhil olması süreçleri ile birlikte kullanılan finansal bir araç olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda bu desteğin sağlanması kapsamındaki bir risk sermayesi yatırım olanağından yararlanmak isteyen KOBİ'ler belirlenmiş aracı kurumlara başvuru yapmak durumundadırlar (Kraemer-Eis, 2018).

Tablo 4. COSME EFG Desteği Kapsamında Anlaşma Sağlanan Finansal Aracı Kuruluş Sayıları ve Anlaşma Tutarlarının Dağılımı

Ülke Adı	Finansal Aracı Kuruluş Sayısı	Anlaşma Miktarı (Euro)
Lüksemburg	1	19.000.000
Birleşik Krallık	1	17.575.000
Hollanda	2	16.150.000
Fransa	1	14.250.000
İsveç	1	11.476.697
İrlanda	1	11.400.00
Finlandiya	1	9.500.000
Almanya	1	9.500.000
İtalya	1	9.175.000
Toplam	1	115.026.697

Kaynak: (Avrupa Birliği Komisyonu, 2018)

Tablo 4 incelendiğinde EFG desteği kapsamında en fazla finansal aracı kuruluşun Hollanda'da yer almasına rağmen anlaşma miktarının en yüksek Lüksemburg ülkesinde olduğu görülmektedir. EFG, sermaye benzeri kredi ve katılım kredisi gibi, özellikle sınır ötesi faaliyet gösteren büyüme aşamasındaki işletmelere, risk sermayesi ve ara finansman sağlayan fonlara odaklanacak ve öz sermaye ile birlikte KOBİ'lere yatırım yapma imkanına sahip olacaktır.

Sonuç ve Öneriler

Avrupa Birliği KOBİ'leri ekonomik kalkınmanın temel taşı olarak görmektedir. Ancak KOBİ'ler çoğu zaman finansmana erişim noktasında problemler yaşamaktadır. Banka kredileri gibi dış kaynaklara kolayca ulaşım sağlayamadıkları için öz kaynağa ya da alternatif finansman kaynaklarına ihtiyaç duymaktadırlar (El-Said, Al-Said, & Zaki, 2013). Tüm bu nedenlerden dolayı AB fonları aracılığı ile KOBİ'leri teşvik etmek, AB Komisyonu'nun öncelikleri arasındadır. AB Komisyonu KOBİ'lerin finansman sorununu çözmek, büyüme hamlelerini daha kolay yapabilmelerini sağlamak ve finansal açıdan daha rahat hareket etme imkânı oluşturmak için COSME programı kapsamında bir takım destekler kurgulamıştır. Finansmana erişim bileşeni desteği %60 oranla bu destekler arasında en büyük paya sahiptir. Bu çalışmada COSME programının finansmana erişim destekleri kapsamında sunduğu Kredi Garanti Desteği ve Büyüme Amaçlı Özkaynak Desteği bileşenleri incelenmiştir. Kredi Garanti Desteği ile birlikte KOBİ'lere kredi ve leasing desteği sağlanarak büyümelerine destek verilmesi amaçlanmıştır. İşletme büyüklüklerini içeren istatistiğe bakıldığında bu destekten fayda sağlayan işletmelerin genellikle mikro ölçekteki KOBİ'ler olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla küçük ölçekli ve orta ölçekli işletmeler takip etmektedir. Kredi Garanti Desteği verileri incelendiğinde işletmenin boyutu küçüldükçe desteğe olan ihtiyaç oranının arttığı ortaya çıkmaktadır. Verilere bakıldığında İtalya, Avrupa genelinde bu bileşen kapsamında 193.787 işlem sayısı ile en başarılı ülke konumunda olduğu görülmektedir. Toplam işlem sayısına bakıldığında sırasıyla Fransa ve İspanya İtalya'yı takip etmektedir. Bu üç ülkenin verileri toplam işlem sayısının %78,3'ünü oluşturmaktadır. Bölgedeki diğer ülkeler ile farkın ciddi boyutlarda olduğu görülmektedir. Bunun nedeni olarak COSME programının diğer ülkelerdeki bilinirliğinin yeterli düzeyde olmadığı söylenebilir. Programın bileşenleri hakkında KOBİ'lere yönelik tanıtım ve bilgilendirme faaliyetlerinin artırılması ile birlikte ülkelerin faydalanma oranı da artacaktır. COSME programı kapsamında kurgulanan kredi garanti desteği Türkiye'den katılım olsa da büyüme amaçlı özkaynak desteğine bakıldığında katılımın daha düşük olduğu görülmektedir. İşletmelerin büyük çoğunluğunun KOBİ'lerden oluştuğu bir bölgede COSME programından faydalanma oranının daha yüksek seviyelere çekilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda KOBİ'ler için bir diğer sorun ise AB fonlarına başvuru konusundaki bilgi eksikliğidir. Başvuru süreçlerinde yaşanan bilgi eksikliği ve fonlara ulaşmak için tekliflere uygun bir şekilde proje hazırlanması aşamaları KOBİ'ler için önemli bir zorluk olarak ortaya çıkmaktadır. Proje tekliflerini hazırlama noktasında profesyonel bir şekilde yardım almak zorunda olan KOBİ'ler, finansmana erişim noktasında problem yaşadıklarından dolayı başvuru aşamasında da engeller ile karşılaşmaktadırlar. Tüm bunların ışığında ilgili fonlardan sorumlu bakanlıklar ve merkezlerin aracılığı ile KOBİ'lere proje teklifi hazırlama süreçleri ile ilgili eğitimler verilerek fonlara erişim süreçleri kolaylaştırılmalıdır. Tüm birlik programlarında olduğu gibi COSME programında da üye ve aday ülkeler tarafından oluşturulan fon havuzuna aktarım yapılmakta ve sonrasında kabul edilen proje tekliflerine göre ülkelerdeki başvuru yapan kurumlara fon dağıtımı yapılmaktadır. Bu bağlamda tanıtım ve eğitim faaliyetlerinin artırılması ve proje yazım desteği sağlanması ile birlikte aktarılmış olan fon tutarının üzerine çıkılabilir ve AB'nin oluşturmuş olduğu bu sistemden daha fazla fayda sağlanabilir. Viskovic ve Udovicic'in yapmış olduğu ampirik çalışmanın sonuçlarına göre, KOBİ'lerin COSME programı ile kısmen ilgilendikleri ve program ile ilgili bilgilere tam olarak hakim olmadıkları görülmektedir. Avrupa bölgesindeki KOBİ'lerin %77,8'i AB programları ve COSME programını daha önce hiç duymadığını belirtmektedir (Martina Udovicic & Viskovic, 2017). Ayrıca programların önündeki bir diğer engel olarak da başvuru süreçleri görülmektedir. Yani ilgililenen KOBİ'lerin çoğunluğu başvuru süreçlerini biliyor ancak dökümantasyon ve uzun prosedürler nedeniyle projelerin hazırlanmasını

karmaşık bulduklarını öne sürmektedirler (Martina Udovičić & Visković, 2017). Bu bağlamda COSME programının pazarlara erişim, finansmana erişim, girişimci kültüre teşvik ve rekabet edebilirlik seviyelerini arttırma bileşenlerinin uygulanma oranı arttığında KOBİ'lerin sorunlarına daha hızlı çözümler üretilebilecektir. Bu çalışma kapsamında elde edilen bulgulardan yola çıkılarak COSME programının finansmana erişim bileşeninin AB genelinde KOBİ'ler tarafından kullanıldığı ancak program ile ilgili yeterince bilgiye sahip olmadığı görülmektedir. Bu doğrultuda AB fonları ve COSME programı için özel olarak oluşturulacak kuruluşlar ile KOBİ'ler için düzenlenecek eğitim, seminer ve bilgilendirme etkinlikleri firmaların programa olan ilgilerinin artmasını sağlayacaktır. Ayrıca KOBİ'lerin bünyelerinde COSME ve diğer AB fonları ile ilgili süreçleri takip etmek için gerekli uzman personel bulundurulması gerekmektedir. Sağlanacak bu ek imkânlar, ekonomik büyümenin temel taşlarından olan KOBİ'lerin özümseme kapasitelerinin arttırılması ve uygulanabilirliğin sağlanması konularında anahtar bir rol oynayacaktır.

Kaynakça

- Atmaca, Y., & Geylani, D. (2020). Kamu sektöründe inovasyon yönetimi: Zorluklar ve çözüm önerileri. *Uluslararası Akademik Birikim Dergisi*, 1-11. <https://avesis.yyu.edu.tr/activitycitation/index/1/abe4df0b-2add-4727-bda4-7e8a6b7b56dd> adresinden alındı
- Avrupa Komisyonu. (2021). *Annual Report on European SMEs*. Brüksel: Avrupa Komisyonu.
- Aydın, U. C. (2021). AB çerçeve programları. AB çerçeve programlarının bölgesel ekonomiye katkısı Cosme-Avrupa işletmeler ağı , WB-BIN Batı Karadeniz Konsorsiyumu örneği. Düzce, Türkiye: Düzce Üniversitesi.
- Borbás, L. (2013). *Access to finance as main challenge for European SMEs. Can COSME help between 2014-2020?* 11th International Conference on Management, Enterprise and Benchmarking, 248-262. <https://ideas.repec.org/h/pkk/meb013/247-262.html> adresinden alındı
- Botrić, V., & Božić, L. (2017). Access to finance: Innovative firms' perceptions in post-transition EU members. *Business Administration and Management*, 129-143. <https://knepublishing.com/index.php/KnE-Social/article/view/645/1976> adresinden alındı
- COSME Kredi Garanti Desteği Uygulama Güncellemesi. (2019). *Cosme Kredi Garanti Desteği Uygulama Güncellemesi*. Cosme.
- Di Noia, C., D'Onofrio, A., & Giovannini, A. (2015). *Matching demand and supply in SMEs financing. european economy banks, regulation, and the real sector*, 75-87. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://european-economy.eu/wp-content/uploads/2015/11/EE_2015_2.pdf adresinden alındı
- El-Said, H., Al-Said, M., & Zaki, C. (2013). Access to finance and financial problems of SMEs:evidence from Egypt. *Int. J. Entrepreneurship and Small Business* 20(3), 286-309. <https://ideas.repec.org/a/ids/ijesbu/v20y2013i3p286-309.html> adresinden alındı
- Eu Commission. (2018, Eylül 30). *COSME Büyüme Amaçlı Özkaynak Desteği Uygulama Güncellemesi*. COSME.
- European Commission. (2019). *COSME financial instruments*. European Commission: https://ec.europa.eu/growth/access-finance-smes/cosme-financial-instruments_en adresinden alındı
- European Commission. (2019, Eylül). *User guide to the SME Definition*. European Commission: https://ec.europa.eu/growth/smes/sme-definition_en adresinden alındı
- Florio, M. (2016). *Support to SMEs, increasing research and innovation in SMEs and SME development*. European Commission Publications. <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.econstor.eu/bitstream/10419/141310/1/857296795.pdf> adresinden alındı
- Garengo, P., Biazzo, S., & Bititci, U. (2005). Performance measurement systems in SMEs: A review for a research agenda. *British Academy of Management*, 25-47. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1468-2370.2005.00105.x> adresinden alındı
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Journal of Social Sciences Institute*, 170-189.
- KOSGEB. (2019). *COSME Programı Bileşenleri*. COSME Tanıtım ve Bilgilendirme Rehberi, İşletmelerin ve KOBİ'lerin Rekabet Edebilirliği Programı, 37-47.
- KOSGEB. (2019, Aralık 31). *Cosme Programı'na Genel Bir Bakış*. Türkiye.
- Kraemer-Eis, H. (2018, Mayıs). *The European venture capital landscape: an EIF perspective*. Volume I:The impact of EIF on the VC ecosystem: https://www.eif.org/news_centre/publications/eif_wp_34.pdf adresinden alındı
- Martina Udovičić, & Visković, J. (2017). *Awareness of SMEs on the EU Funds FinancingPossibilities: The Case of Split-DalmatiaCounty*. KnE Social Sciences, EBEEC Conference Proceedings, 319-332.
- Navaretti, G., Calzolari, G., & Pozzolo, A. (2015). *Who takes the risks for funding smes? European economy banks, regulation, and the real sector*. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://european-economy.eu/wp-content/uploads/2015/11/EE_2015_2.pdf adresinden alındı
- Öner, Ç. A. (2021). *Avrupa Birliği Çerçeve Programları Nedir?* Ankara: Tübitak Uluslararası İşbirliği Daire Başkanlığı.
- Özyüksel, S. (2020). *Avrupa Birliği'ndeki Kobilerin İncelenmesi*. Working Paper Series, Vol. 1, Issue 1,, 39-47. <http://workingpaperseries.ticaret.edu.tr/index.php/wps/article/download/9/154/121> adresinden alındı
- Panagopoulos, A. G. (2020). EU Programmes" Financial Support to SMEs: Reducing the Differences Under the View of Funding the Innovation and Key Technologies. *International Journal of Business Administration*, 74-88. <https://www.sciencedu.ca/journal/index.php/ijba/article/view/19538> adresinden alındı
- Schreiber, K. (2020). From crisis to recovery: The role of the EU policies in supporting MSMEs. *Journal of the International Council for Small Business*, 42-44. <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/26437015.2020.1714361> adresinden alındı
- Service, R. W. (2009). BookReview: Corbin, J., & Strauss, A. (2008). *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage. Organizational Research Methods, 614-617.
- Svášek, M. (2016). *How the EU budget is spent*. European Parliament Research Service. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/637925/EPRS_BRI\(2019\)637925_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/637925/EPRS_BRI(2019)637925_EN.pdf) adresinden alındı
- Udell, G. F. (2015). *Who takes the risks for funding SMEs? european economy banks, regulation, and the real sector*, 61-75. <https://european-economy.eu/wp-content/uploads/2015/10/Issues-in-SME-Access-to-Finance.pdf> adresinden alındı
- Vasilescu, L., & Tudor, S. (2015). *External Financing for EU SMEs – Challenges, Measures and Trends*. Ovidius University Annals, Economic Sciences Series Volume XV, Issue 2, 565-570. <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&profile=ehost&scope=site&authtype=crawler&jrnl=23933127&AN=113732295&h=iJiuXsaqCXf1yyoL4RJh0qztXQ3ckyWMifOMclIE%2BMZcCKHab59M8t13wCbam5o6KzJvpEpkMrFCoge8ok63uA%3D%3D&crl=c> adresinden alındı
- Veugelaers, R. (2015). *The Impact of Horizon 2020 on Innovation in Europe*. *Intereconomics*, 4-30. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10272-015-0521-7> adresinden alındı
- Wach, E. (2013). *Learning about Qualitative Document Analysis*. IDS Practice Paper, 2-9.
- Yiğiter, Ş., & Özyiğit, H. (2018). Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerde finansman kaynağı olarak cosme programı: örnek uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 139-154. <https://dergipark.org.tr/en/pub/mufad/article/412551> adresinden alındı
- Yıldırım, K. (2007). Avrupa Birliği'nde KOBİ destekleme programları. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 23-53. <http://acikerisim.comu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12428/956> adresinden alındı